

Překlad dlouhého meče z Wallersteinského kodexu (a Dürerovy kresby)

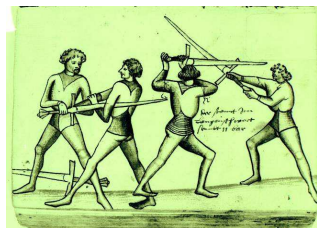
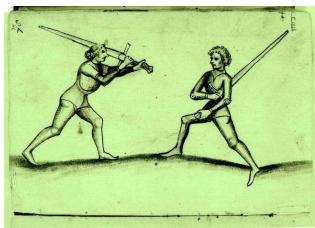
Předmluva

V pořadí již druhá kniha o šermu (německy *fechtbuch*), která se díky pilnému úsilí překladatelskému dostává ke svému českému čtenáři, je tzv. Wallersteinský kodex. Jde o rukopis doprovázený ilustracemi a může tak spolu s předchozím počinem, komentáři židovského mistra Lva (*Meister Jud Lew*), nabídnout přesnější pohled na některé otázky dobového šermířského umění (německy *kunst des fechtens*). Přitom však, ačkoliv ilustrované kodexy jsou mezi laiky obecně populárnější než rukopisy čistě textové, jde o dílko u nás málo známé.

Historie

Takzvaný Wallersteinský kodex – někdy zvaný Von Baumanův kodex podle signatury na první straně – vznikl svázáním dvou starších rukopisů. Jejich autoři jsou dnes neznámí.

Dřívější z obou spisů vznikl zřejmě již na přelomu XIV. a XV. století. Sestává z 66 stran a obsahuje vyobrazení k boji mečem beze zbroje (německy *bloßfechten*), ve zbroji (německy *harnischfechten*), soudního souboje s velkými štíty a zápasu. Podle většiny autorů tento rukopis nezapadá do tradice následovníků mistra Johana Lichtenauera (*Johannes Lichtenauer*), který je považován za zakladatele tzv. německé školy šermu. Vzhledem k mizivému množství popisek však lze na toto téma jen spekulovat.

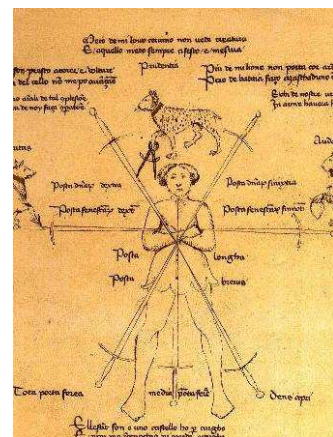
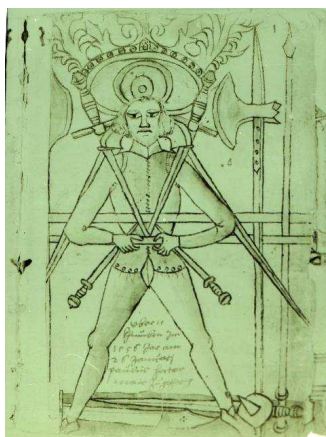

Ukázka ze starší části Wallersteinského kodexu

Pozdější rukopis, který bude předmětem našeho zájmu, vznikl naproti tomu někdy v druhé polovině XV. století. Obsahuje 158 stran s vyobrazeními a popisuje výhradně boj beze zbroje, a to mečem, tesákem, dýkou, nožem a také zápas (příčemž ten snad tvořil samostatný svazek).

Pokud jde o boj mečem, věnuje se tento rukopis pouze dílčímu tématu, a to práci na čepeli. Zato však beze všech pochybností navazuje na Lichtenauerovu tradici. Nasvědčuje tomu použití pojmů známých z učebnic Zikmunda Ringecka (*Sigmund Ringeck*), Petra z Gdaňska (*Peter von Danzig*) a dalších Lichtenauerových pokračovatelů. Poukázat lze zejména na pojmy *leng*, *maß*, *swech*, *sterck*, *vor*, *nach*, *Inndeß*, *fulen*, *winden*, *ausser mynn* aj.

Bez zajímavosti není ani to, že na jedné z úvodních kreseb je zobrazena postava s meči a (snad) s kružidlem v pozadí, která zřejmě znázorňuje vedení hlavních útoků. Podobné figury lze nalézt v rukopisech soudobých italských mistrů šermu, konkrétně v díle *Fiore Dei Liberiho* „Výkvět válečnictví“ (latinsky *Flos Duellatorum*) z roku 1410 a ve spise *Filippa Vadiho* „Umění boje“ (italsky *Arte Gladiatoria*) z let 1482 – 1487.

Srovnání: Wallersteinský kodex, *Flos Duellatorum*

Novější část dnešního Wallersteinského kodexu se také stala (snad ještě jako samostatné dílo) předlohou pro šermířský spis slavného německého malíře a rytce Albrechta Dürera. Dürer sám se s největší pravděpodobností šermu nevěnoval. Dostal však okolo roku 1512 zakázku od neznámého mecenáše, pro něhož měl zřejmě vytvořit zmodernizovanou kopii a interpretaci výše popsaného rukopisu. Dílo však zůstalo nedokončeno. V úplné verzi se dochoval pouze popis zápasnických technik s vyobrazeními. Část pojednávající o boji dlouhým mečem a tesákem je pouhým torzem. Dlouhý meč obsahuje všeho všudy třináct skic bez popisků a bez zjevného systematického řazení. Můžeme se pouze dohadovat, že Albrecht Dürer nedostal od zadavatele zaplacení a ze zakázky nakonec sešlo.

Ukázka zápasu z Dürerova spisu

Ke svázání obou rukopisů došlo pravděpodobně v roce 1549 z iniciativy rodiny Baumanů, jejíž jméno je uvedeno na první straně takto vzniklé knihy. Podle Hanse-Petera Hilse šlo zřejmě povoláním o vojáky či žoldnéře, kteří žili v Augšpurku již nejméně od roku 1471, jak dokládá tehdejší daňová evidence.

V roce 1556 přešel celý svázaný kodex do držení tehdejšího augšpurkského pokladníka a sběratele šermířských spisů Pavla Hektora Maira (*Paulus Hector Mair*). Mair přičinil na několika stranách ručně psané poznámky, které svědčí o tom, že s rukopisem aktivně pracoval. Protože ale k nákupům starých šermířských rukopisů využíval mimo jiné i městské peníze, byl v roce 1579 odsouzen za zpronevěru a pověšen.

Další osud svazku mi není znám. Mám za to, že v průběhu XIX. století se po určitou dobu nalézal v držení knihovny bavorské šlechtické

rodiny Öttingen-Wallersteinů, a po nich dostal své jméno.¹

Rukopis a transkripce

Rukopis Wallersteinského kodexu je dnes uložen Univerzitní knihovně v Augšpurku pod označením Cod. I.6.4°.2. Torzo Dürerova rukopisu lze nalézt pod označením Cod. 1246 v Univerzitní knihovně v polské Vratislavi (jiné zdroje, např. Müschwerk, uvádí, že je uložen jako HS. 26-232 ve vídeňské Albertině).

Jak již bylo řečeno v předmluvě k překladu mistra Lva, má práce je vždy založena na úsilí jiných. Tentokrát jsem vyšel z transkripce obsažené v odborné studii Fridricha Dörnhöffera, jež je ke stažení na internetové stránce <http://www.fioredeiliberi.org/topics/>. Z ní pocházejí i použité Dürerovy kresby. Vyobrazení Wallersteinského kodexu jsem přebral ze stránek sdružení Arma (konkrétně z adresy <http://www.thearma.org/Manuals/CodexW.htm>).

Překlad

Podobně jako u předchozího překladu židovského mistra Lva se omezují jen na překlad té části mladšího rukopisu, která pojednává o šermu dlouhým mečem beze zbroje. Důležitým počinem je však přiřazení Dürerových kreseb na místa, která jsem považoval za správná. Lze se samozřejmě přít o to, zda jsem pokaždé volil správně, proto ke každému přiřazení připojuji krátké vysvětlení v poznámce pod čarou. Poznámky pod čarou upozorňují taktéž na paralely s některými ze známějších rukopisů.

Kromě toho jsem u tří folií Wallersteinského kodexu přeřadil komentáře k jejich správným původním obrázkům. To byl daleko méně diskutabilní krok než přiřazení Dürerových kreseb, neboť na tuto nepřesnost upozorňují již i poznámky (snad Mairovy) na příslušných stranách rukopisu. Přesto jsem

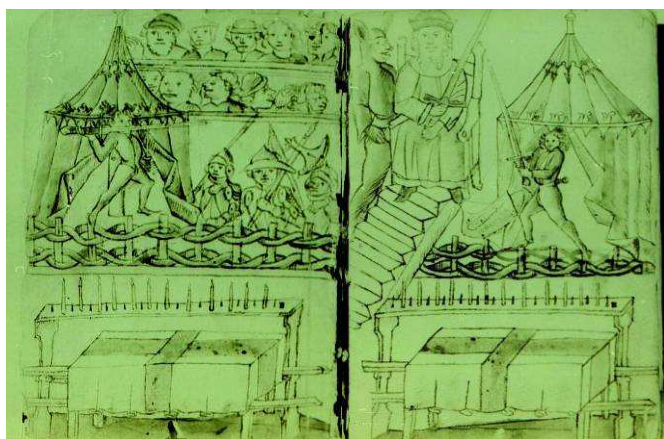
¹ Většinu informací o historii rukopisu jsem načerpal z Úvodu k Wallersteinskému kodexu od Grzegorza Zabinskyho (dostupný anglicky na internetové stránce <http://www.thearma.org/spotlight/wallersteinrevisedintroduction.pdf>), z internetových stránek sarkastického glosátora evropské šermířské scény Christophera Ambergera (<http://www.swordhistory.com/excerpts/masters.html>) a zčásti též z knihy Fridricha Dörnhöffera *Albrecht Dürer's Fechtbuch* (ke stažení na stránce <http://www.fioredeiliberi.org/topics/>).

pro kontrolu čtenářovu uvedl u všech popisů i obrázků, z kterého folia pocházejí.

Pro lepší pochopení jsem tu tam doplnil do věty slůvko, jež v německém textu obsaženo není; takové doplňky jsem umístil do závorek. U některých klíčových pojmů pak uvádím v závorce kurzívou původní německý název.

To nejlepší nakonec

Je vhodné mít na paměti, že většina technik popisovaných v rukopisu, jehož překlad držíte v ruce, nebyla určena na válečné pole, ale spíše pro organizované duely, ať již šlo o souboje soudní nebo turnajové. Nasvědčuje tomu mimo jiné jedna z úvodních ilustrací mladšího rukopisu, na níž je pravděpodobně zobrazen soudní souboj v proutěných šraňcích sledovaný rozhodcem a diváky. Povšimněte si, že každý soupeř má za hrazením přichystánu rakev.

*Wallersteinský kodex – vyobrazení souboje
v hrazení*

Musím také zopakovat své varování z předchozí předmluvy. Mějte prosím na paměti, že šermířské techniky, jejichž český popis se vám tu dostává do ruky, byly určeny k tomu, abyste jimi co nejúčinněji zranili soupeře. Pokud je budete zkoušet, může se vám právě toto, třeba i nechtěně, povést. Nepodceňujte proto nezbytnost ochranných pomůcek, zejména krytí obličeje a hlavy. A trénujte alespoň zpočátku raději dřevěnými náhražkami s obaleným hrotem než železnými meči.

Stejně jako překlad mistra Lva a Špýrského kodexu, i tento překlad představuje mnoho hodin práce. Mějte k ní prosím úctu a pokud budete tento

text někde citovat nebo o něm mluvit, uveďte prosím vždy zdroj.

Pro vás, kteří jste tak poctiví, že jste přečetli celou předmluvu až do konce, mám připravenou malou odměnu. Pokud se pustíte do interpretace technik z Wallersteinského kodexu, jistě oceníte seznámení s výsledky těch, kteří se o totéž pokoušeli ve světě před vámi. K nejuplnějším (ačkoliv ji nelze přijímat úplně bez výhrad) patří interpretace, kterou naleznete na www.youtube.com/watch?v=7N8hU-SzSxA či www.youtube.com/watch?v=6GhKrgUmKGc. Nejsem si zcela jist, ale domnívám se, že autorem je sdružení The Northwest Academy of Arms. Všimněte si, že na rozdíl jiných internetových adres nejsou tyto v textu podtrženy ani zvýrazněny modře. To proto, aby je ti, kteří nejsou takoví šprti jako vy a nedočetli tuto předmluvu do konce, snadněji přehlédli.

Toto dílko je věnováno mé dceři Anežce, která svým ranním vyspáváním na telčské dovolené umožnila jeho vznik. Započato v srpnu 2008, dokončeno v listopadu 2008.

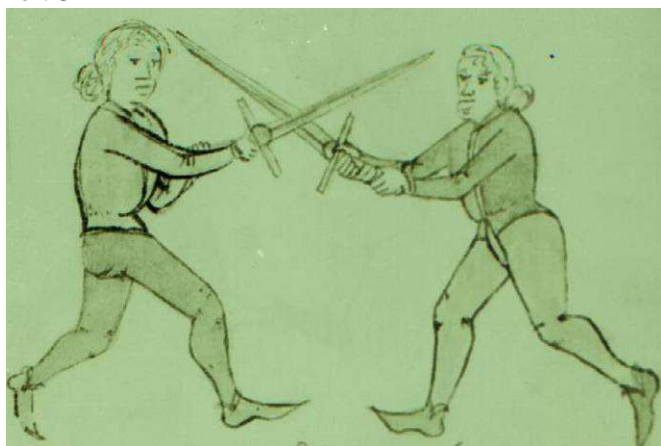
Karel Černín, SHŠ Revertar, Zlín
e-mail: kcernin@seznam.cz

Leng.

Item so du mit ainem vichst und zu im kumst an das swert, das ir paid an hapt gepunden, so reck dein arm und dein swert lanck von dir und secz dich mit dem leib nider in dy wag und sich, das du leng und maß in dem swert habst, so magstu arbaiten weren alles, das dain notturft ist. Dy leng das ist, dastu hinter deinem swert stest und reckst dich; dy maß ist, dastu nider stest, als hie gemalt stet, und mach dich klain mit dem leib, so pistu groß im swert.

W. fol. 3, Abb. S. XXXV.

der stent im langen schwert stent 24 bar

Nuže, když s někým šermuješ a přicházíš k němu na meč, takže jste se navzájem zavázali,³ tak natáhni paži a meč daleko od sebe a postav se tělem níže do rovnováhy. A hled', abys měl v meči Dosah (*leng*) a Postoj (*maß*)⁴. Tak můžeš pracovat (a) bránit se všemu, co je třeba. Dosah (*leng*), to je, že stojíš za svým mečem a natahuješ se. Postoj (*maß*), to je, že stojíš nízko, jak je zde vyobrazeno, a děláš se tělem malým. Tak jsi velkým v meči.

Postavení v dlouhém meči, (zde) stojí 24 strof.⁵

² Nadpisy několika prvních fólií byly připsány dodatečně (rukopis by mohl patřit P. H. Mairovi). Nebyly součástí původního textu, proto je třeba k nim při interpretaci přistupovat rezervovaně.

³ Jediná významová změna oproti překladu mistra Lva, kterou jsem učinil vědomě, je slovní spojení *einen an das schwert anbinden*. Zatímco u Lva jsem je ještě překládal jako „navázat se někomu na meč“, ve Wallersteinském kodexu došlo k úpravě ve smyslu „zavázat někomu meč“. Ne snad, že by anonymní autor Wallersteinského kodexu užíval toto sloveso jiným způsobem než Lev, ale spíše došlo mezitím u mne k určitému posunu v chápání tohoto pojmu.

⁴ Zatímco pojem *leng* větší problémy při překladu nečiní (již od mistra Lva známe výraz „dosáhnout na někoho“, německy *erlangen*), hledání ekvivalentu pro pojem *maß* bylo složitější. Základní význam je nepochybně „rozměr“ či „míra“. Odtud pak lze přeneseně hovořit též o „uměřenosti“, což byla jedna z možností, které jsem zvažoval. *Maß* však může značit též „masu“, „hmotnost“ a odvozené sloveso *massein* dokonce označuje „tlak“ (což bylo neméně lákavé, neboť fólio 6v by mohlo naznačovat, že odolávání soupeřovu tlaku na čepeli je jeden z dobrých důvodů, proč mít *maß*). Nakonec jsem však vzal za základ jinou skupinu významů, a to „stání“, „posazení“ a „uzemnění“. V nich je nejvíce obsaženo ono snížení těžiště a udržování rovnováhy, které se zdá být podstatou německého pojmu *maß* tak, jak je užíván v překládaném rukopise. Je však dobré ony ostatní významy taktéž udržet v paměti.

⁵ Také tato poznámka je přičiněna dodatečně, zřejmě Mairovým rukopisem.

fol. 3v

Maß.

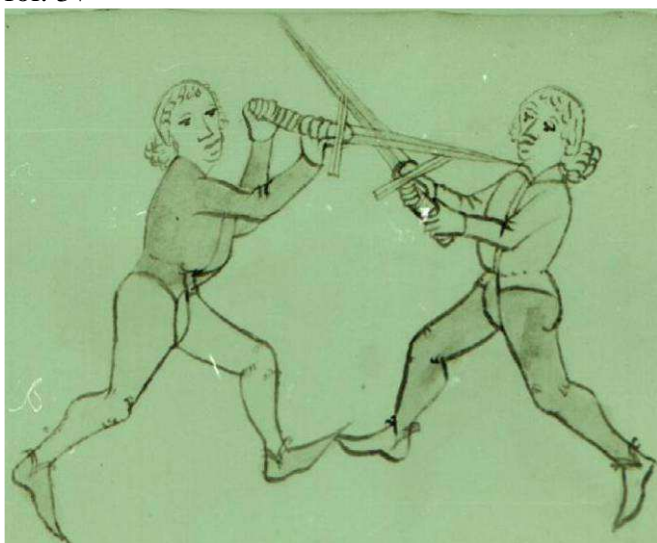
Item alstu (wenn du) ainen an pinczt (bindest) an das swert, so slach im lanck ein mit dem ort zu dem gesicht und wint im mit der kurczen sneid ein in das angesicht, als hie gemalt stet, so magstu im ein reissen mit dem knopf oder mit gewapneter hant in das gesicht stoßen.

W. fol. 3^v, Abb. S. XXXV.

Postoj (*maß*)

Nuže, když někoho na meči zavážeš, tak mu udeř hrotem dlouze k obličejí. A přetoč⁶ mu krátkým ostřím na obličej, jak je zde vyobrazeno. Tak jej můžeš strhnout hlavicí nebo mu vytrčit ozbrojenou rukou na obličej.

fol. 3v

⁶ Technika Přetočení (*Winden*) je popisována jako jeden z pilířů umění šermu podle mistra Lichtenauera prakticky u všech starších mistrů, včetně Lva. Její zpodobnění z Wallersteinského kodexu lze porovnat též s vyobrazením Vztekého hrotu (*Zorn ortt*) z notoricky známého spisu Hanse Talhofferera z roku 1467 (tab. 3).

fol. 4r

Swech.

Item so du ainen an pinczt an das swert, so wart, ob er waich oder hert sey. Ist er hert, so wint im in das angesicht, als vor geschriben stet. Ist er aber waich, so such dy swech seines swercz (Schwertes) und wint im über auf dein tencke seiten, als hie gemalt stet, so magstu im nach den kopf snappen und dy pleß (Blöße) suchen.

W. fol. 4, Abb. S. XXXV.

Slabý (*swech*)

Nuže, když někoho na meči zavážeš, tak vyčkej, zda je měkký nebo tvrdý. Je-li tvrdý, tak mu přetoč na obličej, jak je dříve popsáno. Je-li ale měkký, tak hledej slabou (část) jeho meče a přetoč mu přes (ni) na svou levou stranu, jak je zde vyobrazeno. Tak mu můžeš drapnout (*snappen*)⁷ po hlavě a hledat odkrytí.

fol. 4r

⁷ Technika Drapnutí (*Snappen*) je popsána i v rukopisu mistra Lva a dalších mistrů, ovšem její užití ve Wallersteinském kodexu je poněkud odlišné.

fol. 4v

Sterck.

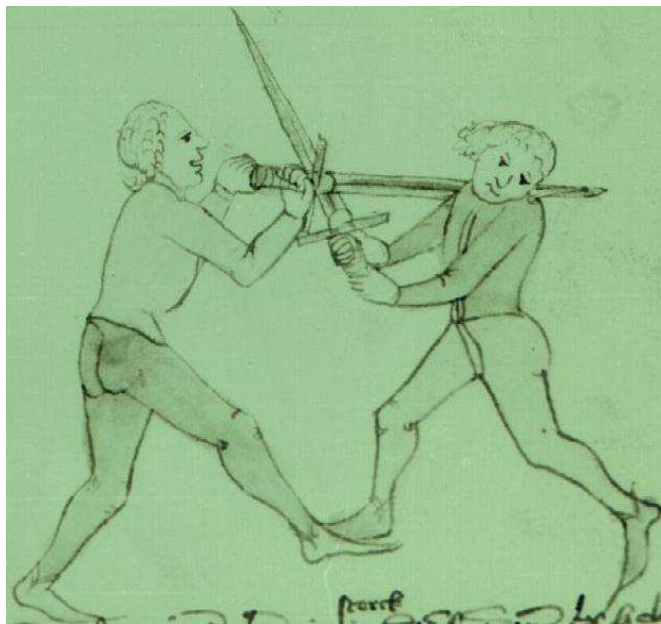
Item haustu ainem oben ein in das swert und er
helt starck wider, so var auf in dy hõch mit deinem
swert hinder sich an seinem swert gegen sein swech
und das dein gehilcz an seinem swert ste und wint im
dy kurz sneid an den hals, als hie gemalt stet, so
magstu in mit gewalt auf dy erden ziechen.

W. fol. 4^v, Abb. S. XXXV.

Silný (*sterck*)

Nuže, sekneš-li někomu horem na meč⁸ a on drží
silně proti (tomu), tak vyraz svým mečem do výše
za něj na jeho meči proti jeho slabé (části), a to
tak, že tvá zástita zůstane na jeho meči a překruť
mu krátkým ostřím na krk, jak zde stojí
vyobrazeno. Tak jej můžeš násilím stáhnout na
zem.⁹

fol. 4v

⁸ Může znamenat i „po meči“ nebo „do meče“.

⁹ Techniku s velmi podobným zakončením popisuje Petr z Gdaňska (*Peter von Danzig*) na foliu 20v svého spisu o šermu. Stojí však za pozornost, že ji začíná ze zavázání soupeřova meče po Příčném seku (*Zwerchhaw*), a zejména že ji aplikuje na situaci, kdy soupeř je na čepeli měkký, což je zcela opačné než popis ve Wallersteinském kodexu.

fol. 5r

Vor.

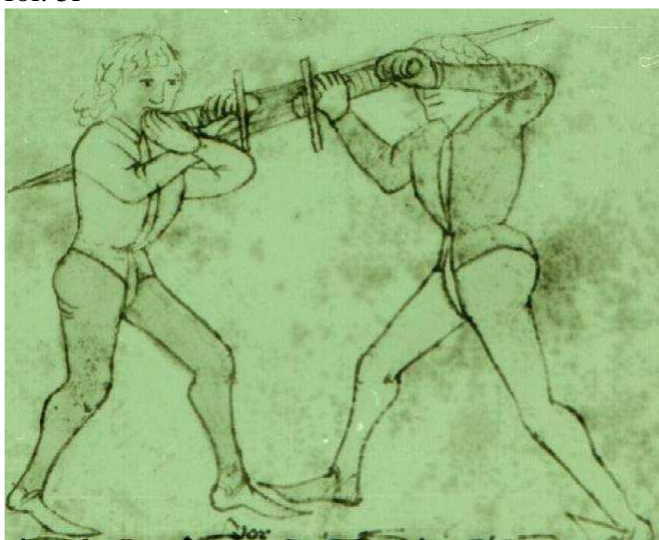
Item so du ainen in das swert pinczt (bindest) und er slecht dir starck ein zu dem kopf, so versecz in mit der zurczen (kurzen) sneid und dring in in, so muß er slachen. Slecht er den zu der andern seiten, so lege im dein swert anf sein tencke agssel, als hie gemalt stet, so slechstu im an ein or. Das haist eingelegt und haist vor.

W. fol. 5, Abb. S. XXXV.

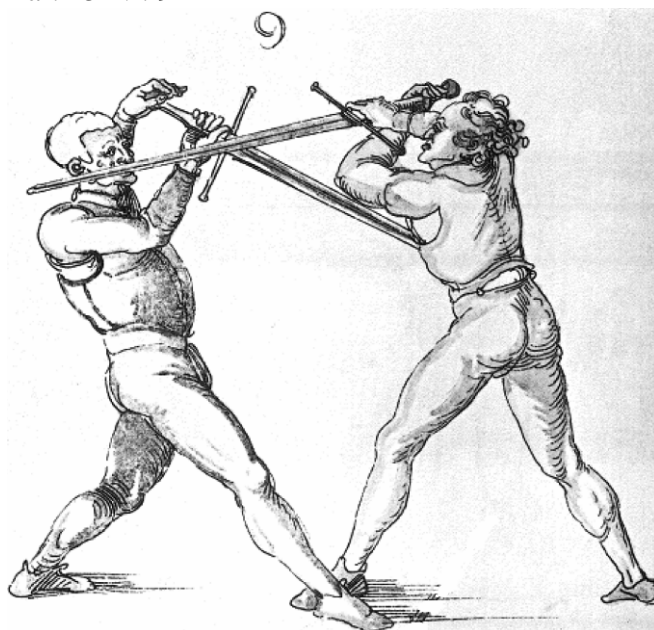
Před (vor)

Nuže, když někoho na meči zavážeš a on ti udeří silně na hlavu, tak mu odvrát' krátkým ostřím a vytlačuj ho, takže musí udeřit. Udeří-li pak na druhou stranu, tak mu polož meč na levé rameno, jak zde stojí vyobrazeno. Tak jej udeříš na ucho. To se nazývá Položený (*Eingelegt*)¹⁰ a nazývá se to „před“.

fol. 5r

Taf. 45 Nr. 9¹¹

¹⁰ Techniku s tímto názvem u mistrů Lva, Ringecka a Petra z Gdańska nenalezneme.

¹¹ Přiřazení této Dürerovy kresby je nejisté. Mohla by zobrazovat tutéž scénu jako Wallersteinský kodex, jen z druhé strany. Poloha nohou odpovídá, avšak oproti textu neútočí levý šermíř sekem na ucho, ale spíše bodem do hrudi. Stojí za zmínku, že Dörnhöffer řadí tuto kresbu k obrázku na foliu 4r Wallersteinského kodexu.

fol. 5v

Nach.

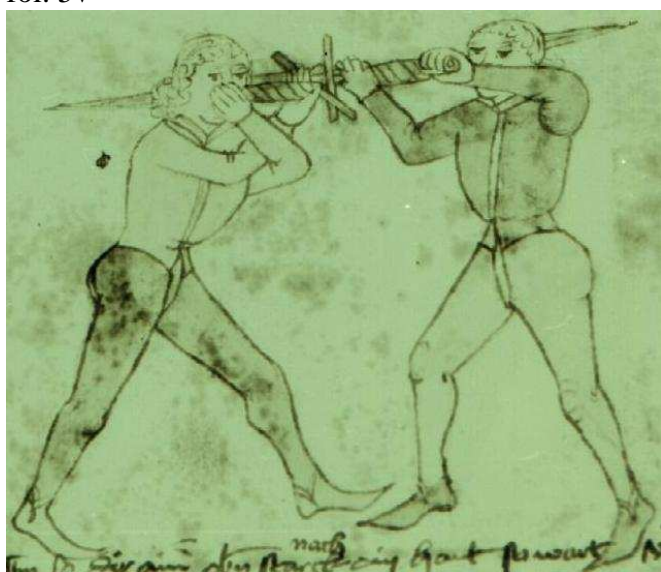
Item so dir ainer oben starck ein haut, so wart und versecz im dy heu mit der kurzzen sneid. Ist er dan als pehent und haut ee, wen du im ein magst legen, so laß in frey hauen und vall im mit der kurzzen sneid auf sein swert, als hie gemalt stet, so pincztu in und slechst in an das or und ge fur sich.

W. fol. 5^v, Abb. S. XXXV.

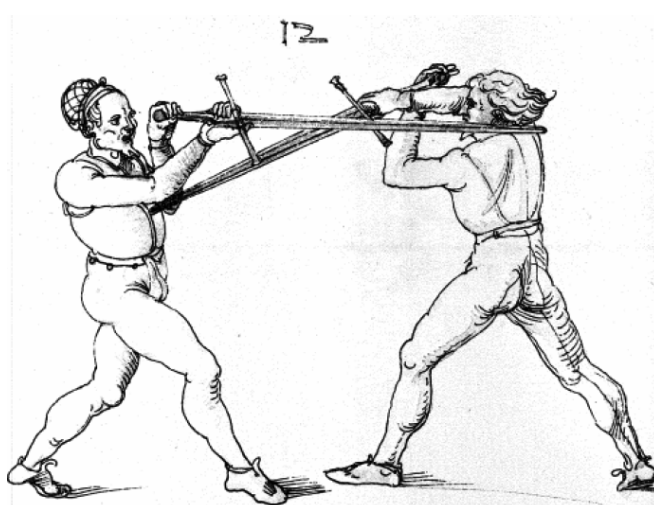
Po (*nach*)

Nuže, když ti někdo horem silně sekne, tak vyčkej a odvrát' mu ten sek krátkým ostřím. Je-li pak zručný a sekne dříve, než mu svedeš položit (*einlegen*), tak jej nech volně seknout. A padni mu krátkým ostřím na jeho meč, jak je zde vyobrazeno. Tak jej zavážeš a udeříš jej na ucho a dojdeš před ním.¹²

fol. 5v

Taf. 46 Nr. 12¹³

¹² Může být také „a půjdeš dopředu“.

¹³ Přiřazení této Dürerovy kresby je nejisté. Mohla by opět zobrazovat scénu nakreslenou ve Wallersteinském kodexu z druhé strany. Stejně jako v předchozím případě odpovídá poloha nohou obou bojujících, avšak nikoliv úhel seku pravého šermíře. Ten nasvědčuje tomu, že by mohlo jít stejně dobře o sek na loket zobrazený ve Wallersteinském kodexu na foliu 7r, kam tuto Dürerovu kresbu řadí i Dörnhöffer. Tomu ale zase neodpovídá pozice zbraně u levého šermíře, proto jsem nakonec zvolil přiřazení na toto místo.

fol. 6r

Fülen ynnedes.

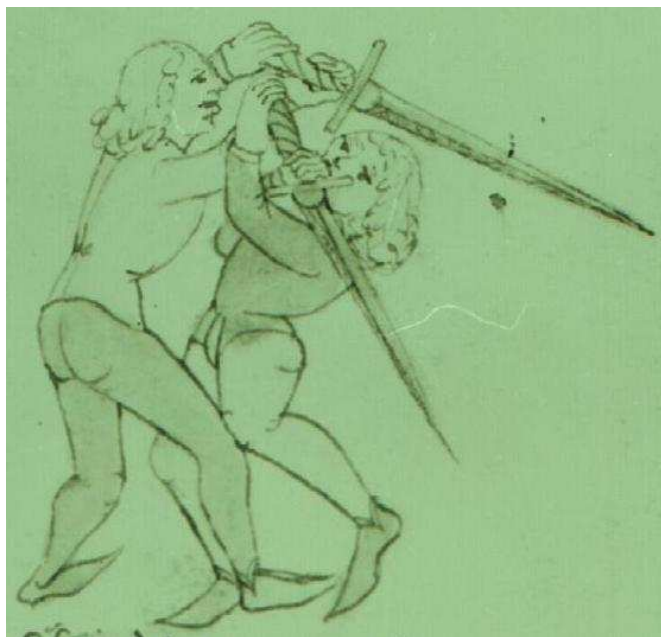
Item so dir ainer in das swert pint und will dir in das angesicht winden oder ander kunst treiben, so wint auch aus und gee reschlich für sich in in und, als pald er etwas arbaitten will, so vall im starck in sein armen und stoß im zuruck, als hie gemalt stet, so wurfstu in an den rucken.

W. fol. 6, Abb. S. XXXVI.

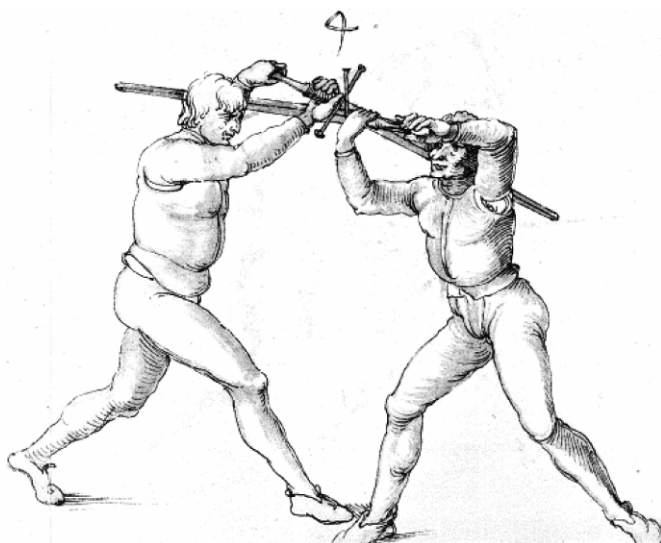
Cítění vtom (*Fülen ynnedes*)

Nuže, když ti někdo zaváže meč a chce ti přetočit na obličej nebo zkusit jiné umění, tak přetoč také vně. A běž hbitě vpřed do něj a, jakmile chce něčím pracovat, tak mu padni silně na paže a strč ho dozadu, jak je zde vyobrazeno. Tak jej svrhneš na záda.¹⁴

fol. 6r

Taf. 42 Nr. 4¹⁵

¹⁴ Tuto techniku lze porovnat se spisem Hanse Talhöffera z roku 1467, tab. 22.

¹⁵ Přiřazení této Dürerovy kresby je nejisté. Mohla by stejně dobře zobrazovat situaci na následujícím foliu, jak uvádí Dörnhöffer. Úhel meče levého šermíře mě však nakonec přesvědčil, že jde o akci směřující ke shoení soupeře, a že Dürer zobrazil fázi těsně předcházející té, která je zobrazena ve Wallersteinském kodexu na foliu 6r.

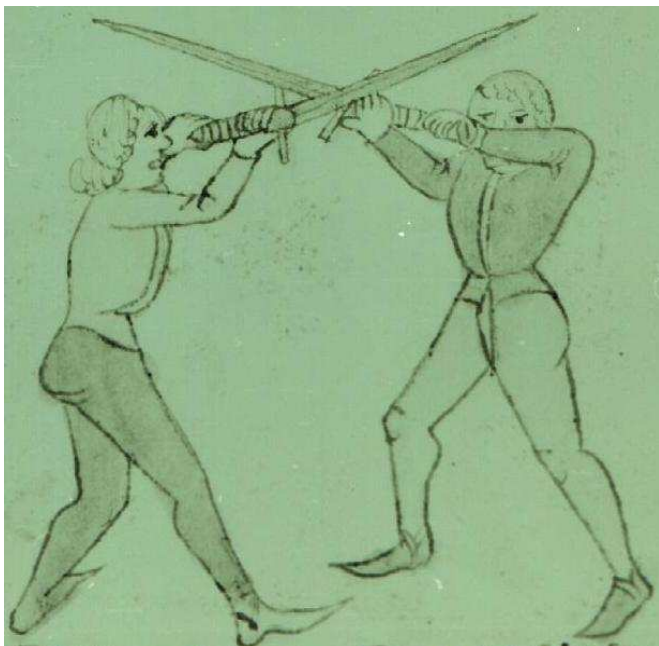
fol. 6v

Item so du ainen anpinczt und er wint dir ein zu dem gesicht, so wint im auch ein und stee vest in der winden und empfind an seinem swert als so, dastu in nit von deinem swert last komen, das er zu kainer arbeit mag komen. Das ist die größt maß dez swercz und stee starck in der wag, als gemalt stet.

W. fol. 6^v, Abb. S. XXXVI; Dürer, Taf. 42, Nr. 4?

Nuže, když někoho zavážeš a on ti přetočí na obličej, tak mu taky přetoč. A v tom přetočení stůj pevně. A poznávej na jeho meči (jeho úmysly) tak, že jej nenecháš ze svého meče přijít, takže nemůže přejít k žádné práci. To je ten největší Postoj meče. A stůj silně v rovnováze,¹⁶ jak je vyobrazeno.

fol. 6v

¹⁶ Může být též „v páce“.

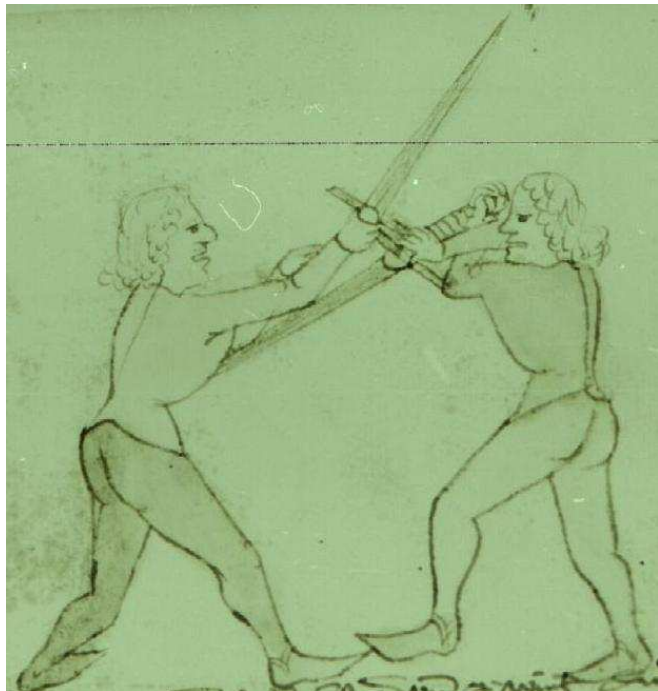
fol. 7r

Item pincztu ainem in das swert und er wint dir ein zu dem gesicht mit seiner kurzzen sneid, so wint auch hoch auf in dy höch und, wen er auf vert und wil das verseczen, so hau im einen verzuckten hau nach seinen elpogen, alz hie gemalt stet.

W. fol. 7, Abb. S.XXXVI; Dürer, Taf. 46, Nr. 12.

Nuže, zavážeš-li někomu meč a on ti přetočí na obličej krátkým ostřím, tak přetoč také vysoko do výše. A když vyrazí vzhůru a chce to odvrátit, tak mu sekni ucuknutý sek¹⁷ na loket, jak je zde vyobrazeno.

fol. 7r

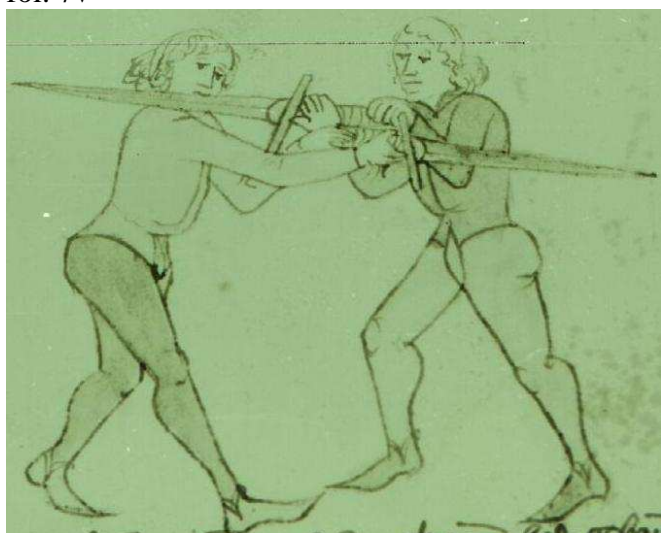
¹⁷ Lze si klást otázku, zda termín „ucuknutý sek“ (*verzuckten hau*) má nějakou souvislost s technikou Cuknutí (*Zucken*) popsanou v rukopise mistra Lva, a také u Zikmunda Rigecka a Petra z Gdaňska.

fol. 7v

Item so du ainem nach dem elpogen hast gehauen, als da hinden gemalt stet, verseczt er denn (dann) den hau, so stoß im sein swert nider mit deinem gehilz und vall im mit dem knopff und mit paiden armen über und leg im dy kurz sneid an den hals und zeuch in, als hie gemalt stet.

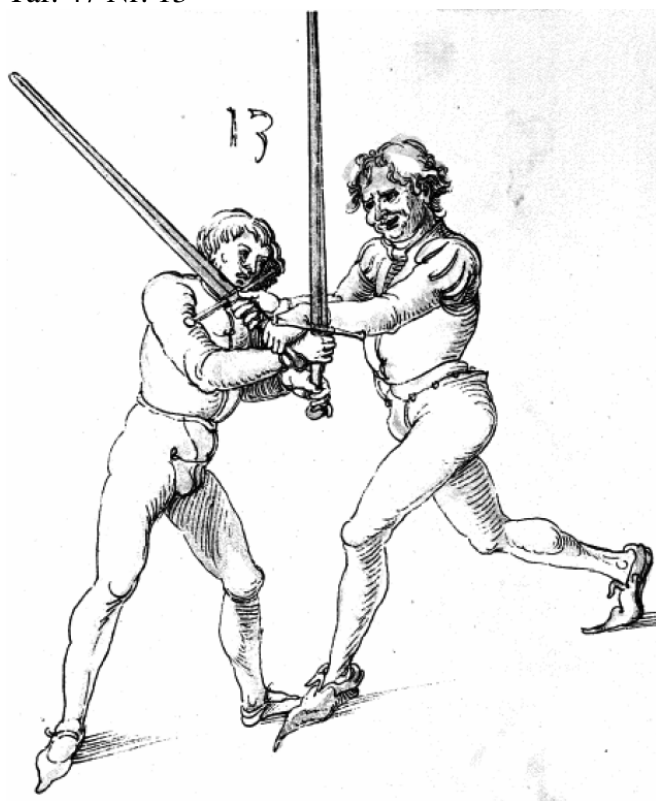
W. fol. 7^v, Abb. S. XXXVI.

fol. 7v

Nuže, když jsi někomu sekl na loket, jak je výše vyobrazeno, odvrátil-li pak ten sek, tak mu odstrč meč dolů svou záštitou. A padni mu hlavicí a oběma rukama přes (to) a polož mu krátké ostří na krk. A potáhni jej, jak je zde vyobrazeno.¹⁸

Taf. 47 Nr. 13¹⁹

¹⁸ Podobné, byť ne zcela totožné řešení situace, kdy soupeř odvrátil sek, popisuje Zikmund Ringeck na foliu 35v svého spisu o šermu a tatáž technika je popsána i na foliu 31r Špýrského kodexu. Porovnávat lze též se spisem Hanse Talhoffera z roku 1467, tab. 24.

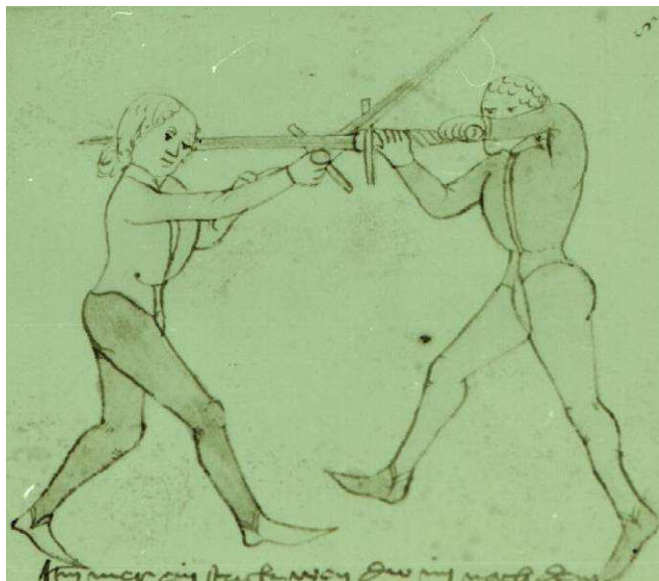
¹⁹ Přiřazení této Dürerovy kresby je velmi pravděpodobné, nikoliv však zcela jisté. Nelze přehlížet fakt, že postavení nohou obou šermířů neodpovídá kresbě z Wallersteinského kodexu.

fol. 8r

Item mer ein stuck. Wen du im nach dem elpogen slecht und er vercezt (versetzt) den hau, so pleib sten mit deinem swert an den seinen und trit für mit dem rechten fuß, als welstu im zu der andern seiten slachen, und sneid im auß nach seinen tencken oren, als hie gemalt stet. Das haist die ausser mynn.

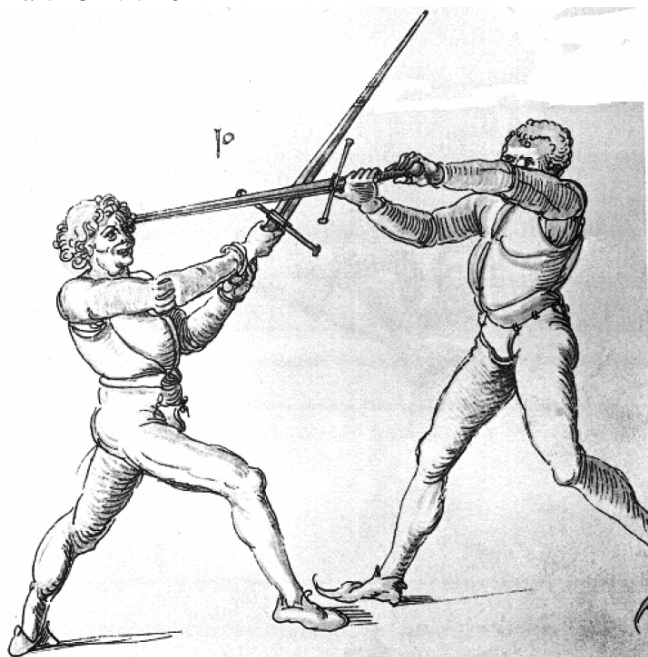
W. fol. 8, Abb. S. XXXVI; Dürer, Taf. 45, Nr. 10.

fol. 8r

Nuže další kus. Když jsi mu udeřil po lokti a on ten sek odvrátil, tak zůstaň stát svým mečem na tom jeho. A pokroč vpřed pravou nohou, jako že mu chceš udeřit na druhou stranu. A řízni mu vnějškem na levé ucho, jak je zde vyobrazeno. To se nazývá vnější Políček (*ausser Mynn*).²⁰

Taf. 45 Nr. 10²¹

²⁰ Technika vnější Políček (*ausser Mynn*) je popsána i v rukopisu mistra Lva a dalších mistrů, kde je zmiňována jedním dechem s technikou Zdvojení (*Duplieren*). Tomu by odpovídalo i její zpodobnění z Wallersteinského kodexu. Lze je porovnat také s vyobrazením Přiložení či Předstihnutí (*Zu legen oder Urkomen*) ve spise Hanse Talhoffera z roku 1467, tab. 8.

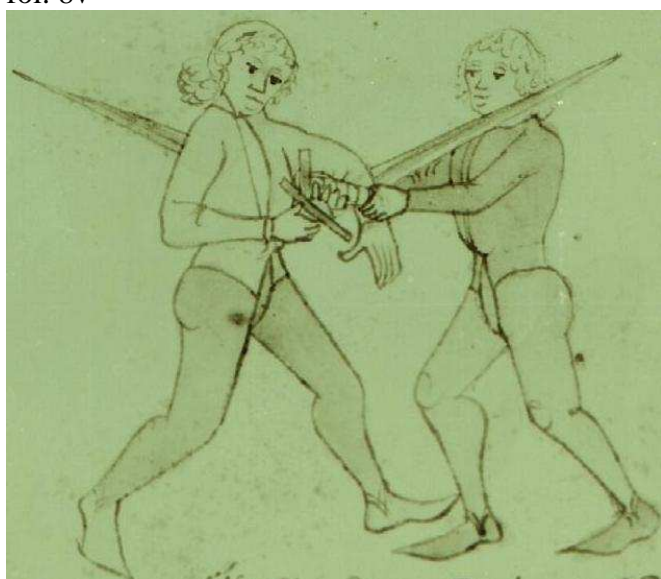
²¹ Přiřazení této Dürerovy kresby je takřka jisté. Odpovídá jak postavení nohou obou šermířů, tak i polohy jejich zbraní.

fol. 8v

Item mer ein solichs stuck. Wen du im nach dem elpogen slechst, verseczt er den den slag, so var hoch auf mit deinen paiden henden und laß dein tencke hand varen und vall im über sein paid armen und slachs hinter dein tencke seiten und stich mit deinem swert zbischen (zwischen) dein und sein durch und leg im das swert an den hals, als hie gemalt stet, so prichstu im den arm ab und sneist (schneidest) im den hals ab.

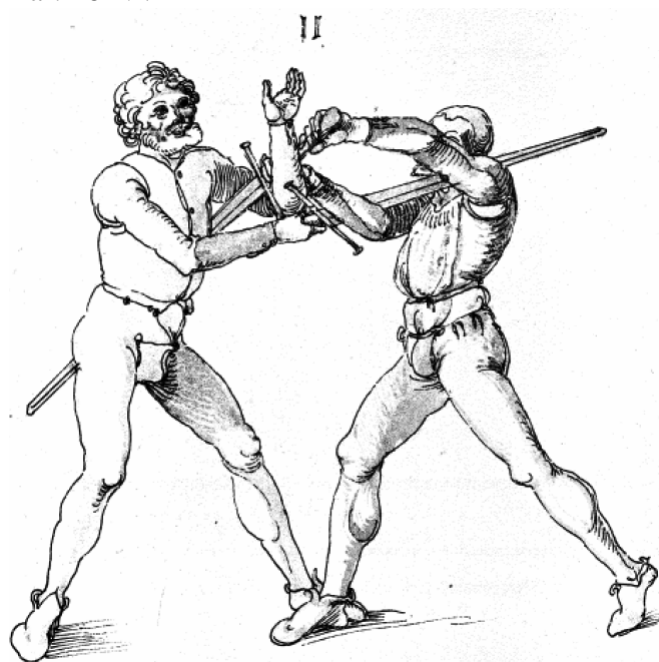
W. fol. 8^v, Abb. S. XXXVI; Dürer, Taf. 46, Nr. 11.

fol. 8v

Nuže další takový kus, když jsi mu udeřil na loket. Odvrátí-li pak ten úder, tak vyraz vysoko oběma rukama. A nech svou levou ruku vyrazit a padnout mu přes obě jeho paže. A udeř za svou levou stranou a bodni svým mečem skrz mezi svým a jeho. A polož mu meč na krk, jak je zde vyobrazeno. Tak mu zlomíš paži a řízneš²² mu do krku.

Taf. 46 Nr. 11²³

²² Pro řez je zde užito sloveso *abschneiden*, které může odkazovat k názvu techniky Odříznutí (*Abschneiden*). To odpovídá spíše Ringeckovu pojetí této techniky jako společného označení čtyř Řezů (*Schnit*), než pojetí, které nalézáme v rukopisech mistra Lva a Petra z Gdaňska, kde je pod tuto hlavičku zařazeno zejména Drapnutí (*Snappen*).

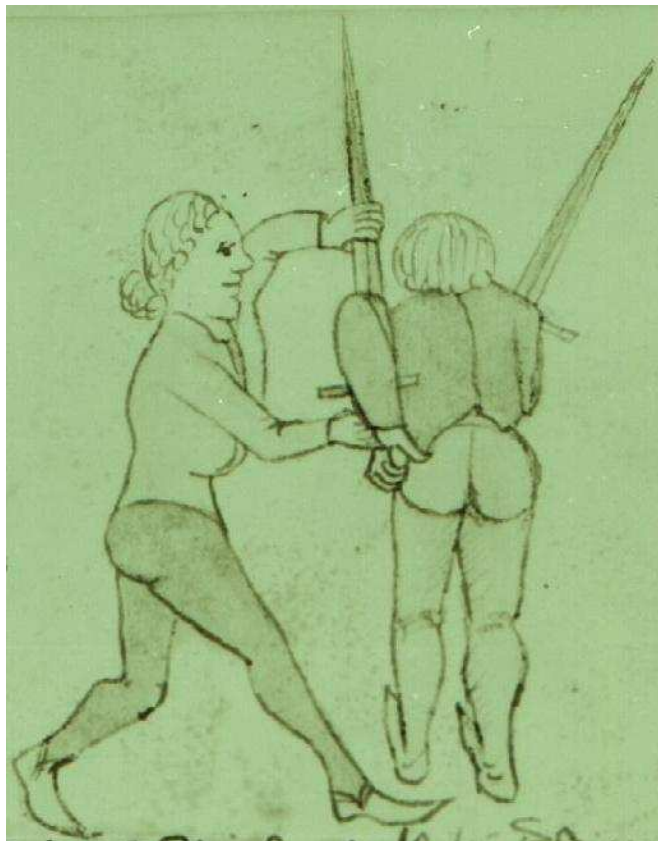
²³ Přiřazení této Dürerovy kresby je takřka jisté. Odpovídá jak postavení nohou obou šermířů, tak i polohy jejich zbraní, Dürer pouze zobrazuje o něco pozdější fázi pohybu levého šermíře.

fol. 9r

Item dir ainer dein swert also hinter sein tencken
vgssen (Achsel) gevangen hat und wil dich slachen
oder stechen stechen (!), so fleuch hinter in aus seinen
slag und vall mit deinem tencken (Hand?) voren in
dein swert und wint in herfür, als hie gemalt stet, so
prichstu im den arm ab.

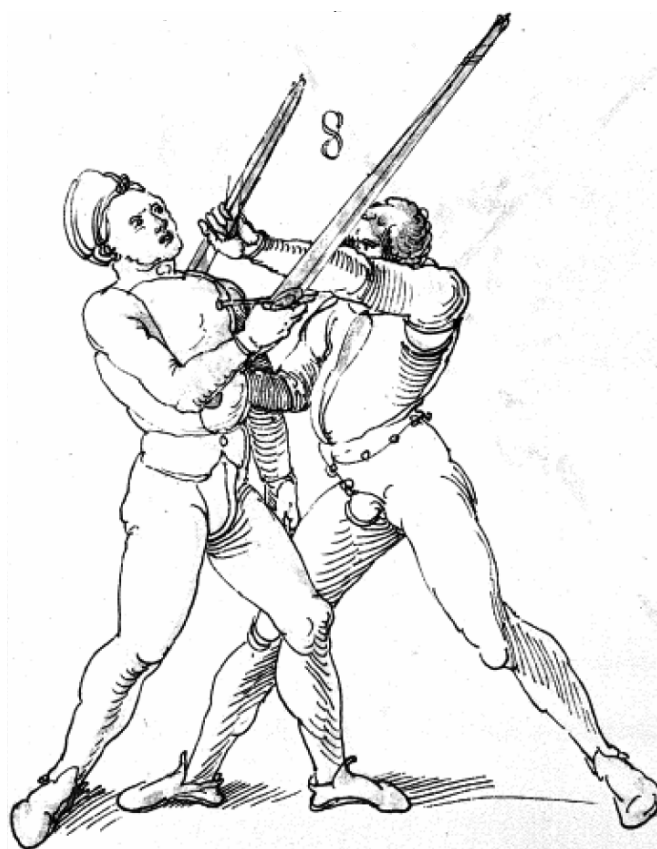
*W. fol. 9, Abb. S. XXXVII; Dürer, Taf. 44,
Nr. 8?*

fol. 9r

Nuže, (když) ti někdo takto uvěznil meč za svým
levým ramenem a chce tě udeřit nebo bodnout, tak
unikni z jeho úderu za něj. A padni levou rukou
dopředu na svůj meč a přetoč jej dopředu, jak je
zde vyobrazeno. Tak mu zlomíš paži.

Taf. 44 Nr. 8²⁴

²⁴ Přiřazení této Dürerovy kresby je takřka jisté. Liší se prakticky jen úhel pohledu na celou akci.

fol. 10r

Item so dir ainer nach dem elpogen hat geschlagen und vācht (fängt) dir dein swert mit seiner tencken hant, als vor, und wil zbischen (zwischen) dir und in durchstechen nach deinen hals, als vor, so vach sein swercz klingen in dein tencke hant und leg ims selv an seinen hals, als da hie gemalt stet, und hinter tritt in, so würfstu in auf den rucken.

(Hiezu als Anmerkung:) Dy geschrift gehört an das hinter stuck, iene gehört herüber. (Daneben eine auf die Nebenseite zeigende Hand.)

W. fol. 10; hiezu Abb. fol. 9^v, S. XXXVII.

fol. 9v

Nuže, když ti někdo udeřil po lokti a uvěznil ti meč levou rukou jako dříve a chce bodat skrz mezi tebou a sebou na tvůj krk jako dříve, tak popadni čepel jeho (sic!) meče do levé ruky a polož mu tutěž na krk, jak je zde vyobrazeno. A pokroč za něj, tak jej shodíš na záda.

Popis náleží na místo předchozího kusu, (ten) další náleží přes toto.²⁵

Taf. 44 Nr. 7²⁶

²⁵ Tato poznámka a poznámka na následující straně jsou psány jiným, snad Mairovým, rukopisem s přikreslením „ručiček“ ukazujících směr přeřazení popisků. Přiřazení obrázků k odpovídajícím textům jsem podle těchto poznámek v překladu provedl podle svého nejlepšího vědomí a svědomí.

²⁶ Přiřazení této Dürerovy kresby je spíše nejisté. Považuji nicméně za možné, že jde o důsledek chybného přiřazení popisků k vyobrazením v původním rukopise, které Dürer nerozpoznal, neboť neměl k dispozici pozdější Mairovy poznámky. Kombinace obrázku s neodpovídajícím textem způsobila, že u Dürera drží levý šermíř čepel svého, namísto soupeřova meče.

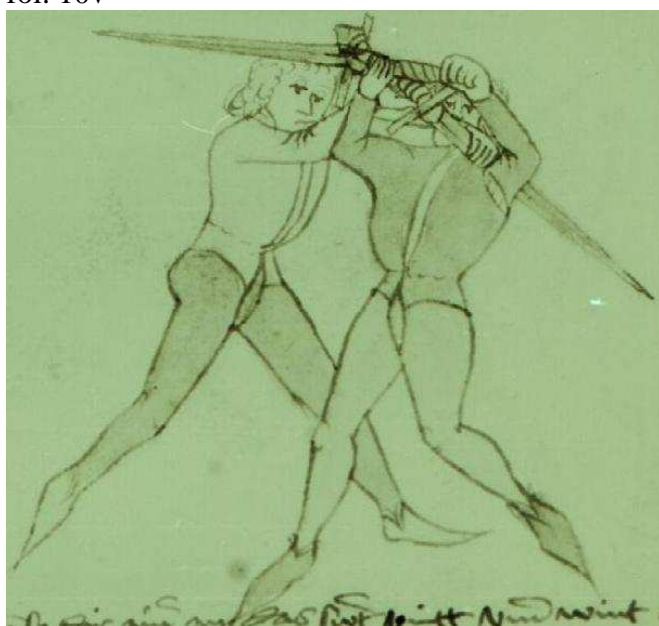
fol. 9v

Item so dir ainer an dein swert pint, so wint im dy kurz sneid nach dem angesicht ein und gee inndes und trit für mit dem tencken fuß und vall im mit deinem knopf über sein hent und vach dein klingen in dein tencke hant und leg ims an den hals, als hie gemalt stet, so würfstu in auf den rucken.

(Hiebei als Anmerkung:) Dy geschrift gehört zu dem andern stuck davorn. (Daneben eine auf die Nebenseite zeigende Hand.)

W. fol. 9^v; hiezu Abb. fol. 10, S. XXXVII; Dürer, Taf. 41, Nr. 1.

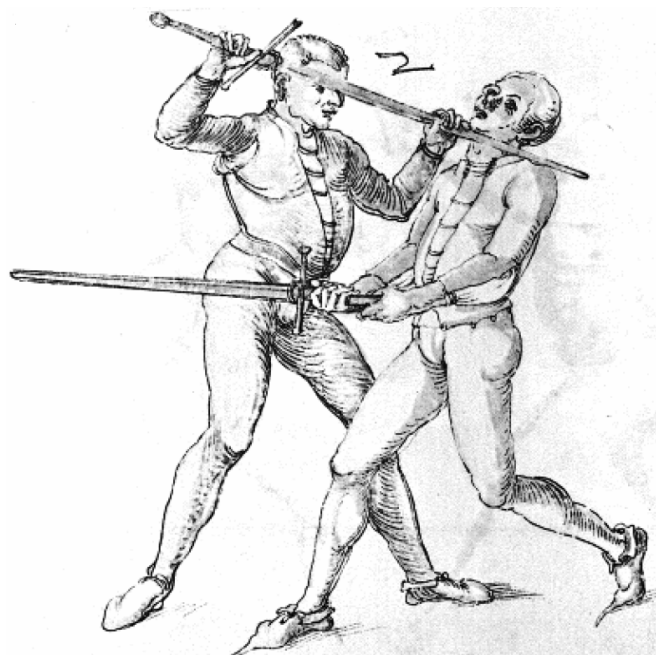
fol. 10v

Nuže, když ti někdo zaváže meč, tak mu přetoč krátkým ostrím k obličejí. A běž vtom (*Inndes*)²⁷ a pokroč levou nohou vpřed a padni mu hlavicí přes ruku.²⁸ A popadni svou čepel do levé ruky a polož mu ji na krk, jak je zde vyobrazeno. Tak jej shodíš na záda.

Popis náleží k jinému kusu vpředu.

Taf. 41 Nr. 2²⁹

²⁷ Koncept reagování Vtom (*Inndeß*) známe již od mistra Lva. Zdá se však, že Wallersteinský kodex jej nepodmiňuje uplatněním citu na čepeli (*Fulen*) a zjištěním, zda je soupeř měkký či tvrdý. Je tedy otázkou, zda by zde nebylo vhodnější překládat slovo *Inndeß* jako „okamžitě“ či „v mžiku“.

²⁸ Může být i „přes ruce“.

²⁹ Přiřazení této Dürerovy kresby je takřka jisté. Neodpovídá prakticky jen poloha rukou pravého šermíře, což může být dáno tím, že Dürer zobrazuje dřívější fázi této akce.

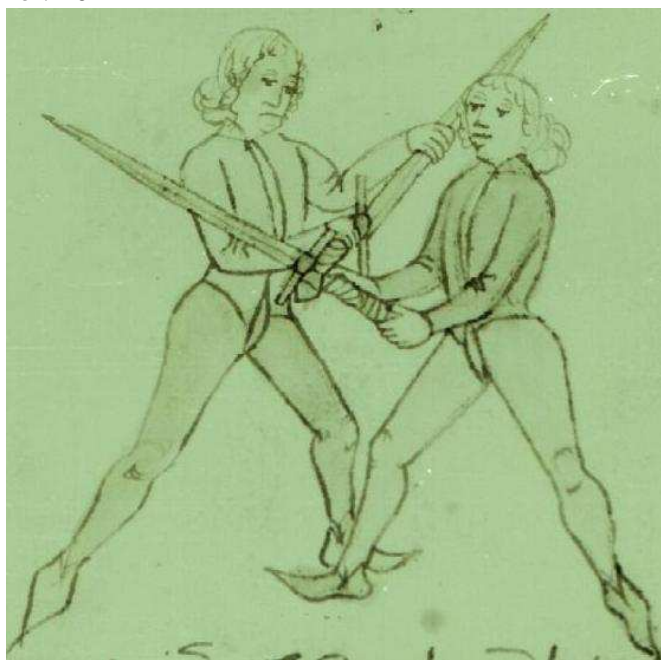
fol. 10v

Item so dir ainer an das swert pint und wint dir in das angesicht, so wint auch und laß den knopf varen, als vor, und val im über und hinter tritt in und leg im das swert an das haupt, als hie gemalt stet, so würfstu in auf den rucken.

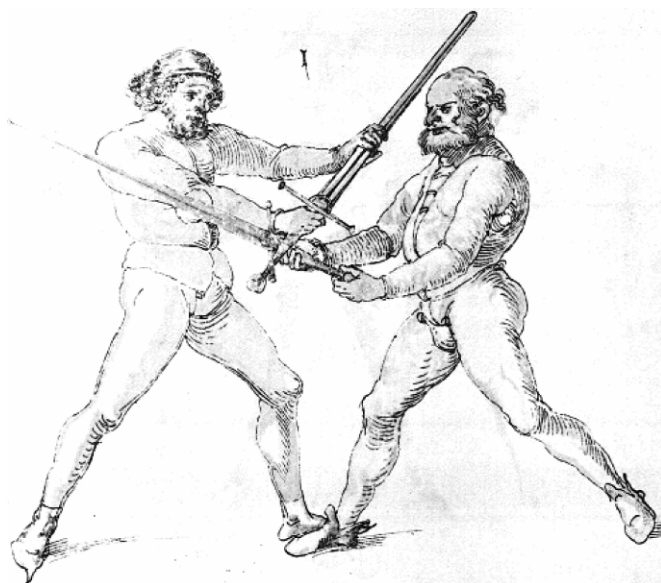
W. fol. 10^v, Abb. S. XXXVII.

Nuže, když ti někdo zaváže meč a přetočí ti na obličej, tak přetoč také a nech hlavici vyrazit jako dříve. A padni mu přes (meč) a pokroč za něj a polož mu meč na hlavu, jak je zde vyobrazeno. Tak jej shodiš na záda.

fol. 10r

Taf. 41 Nr. 1³⁰

³⁰ Přiřazení této Dürerovy kresby je takřka jisté. Polohy nohou i zbraní obou šermířů odpovídají takřka bezvýhradně Wallersteinskému kodexu.

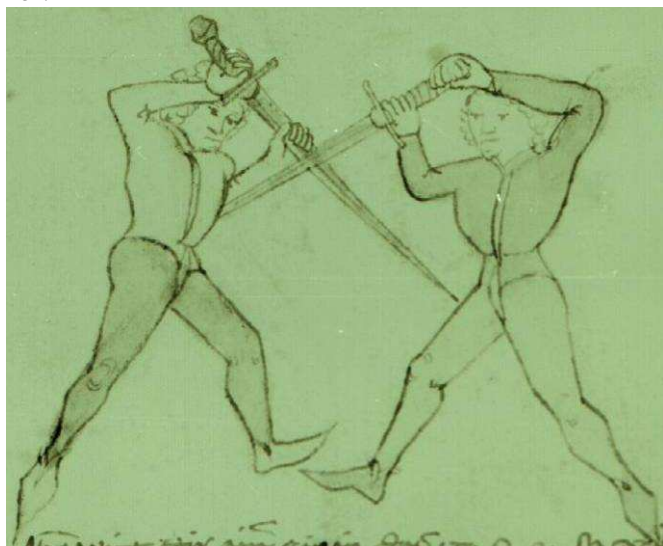
fol. 11r

Item wint dir ainer ein in das gesicht, so greif bald mit deiner tencken hant in dein swercz klingen und stich über sein swert in zu seinen hoden, als hie gemalt stet. Das ist gar ein gucz namhaftes stuck.

W. fol. 11, Abb. S. XXXVII.

Nuže, přetočí-li ti někdo na obličej, tak sáhni rychle levou rukou po čepeli svého meče a bodni mu přes jeho meč na varlata, jak je zde vyobrazeno. To je vskutku dobrý, známý³¹ kus.

fol. 11r

³¹ Může být též „významný“ nebo dokonce „ctnostný“.

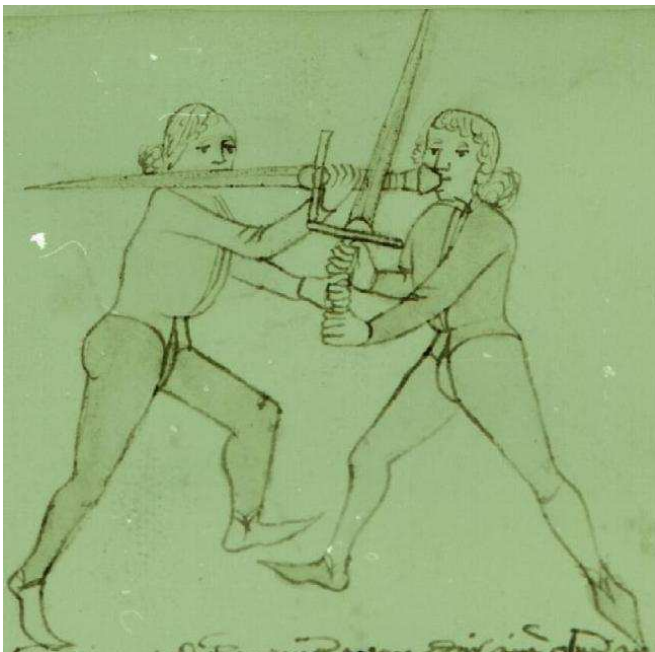
fol. 11v

Item ein gucz swert nemen. Wen dir ainer oben an pint an das swert, so wint auf mit der kurczen sneid und gee vast inndes in in und greif mit deiner tencken hant in sein pint zbischen sein hent und gee mit dem knopf über sein klingen und stoß in gegen dem maul, als hie gemalt stet, so nimstu im das swert.

W. fol. 11^v, Abb. S. XXXVII.

Nuže, dobré vzetí meče. Když ti někdo naváže horem na meč, tak přetoč krátkým ostřím na (to) a běž Vtom (*Inndes*) pevně do něj. A sáhni levou rukou mezi jeho rukama po jeho jílcí. A běž hlavicí přes jeho čepel a vystrč ji proti jeho hubě, jak je zde vyobrazeno. Tak mu vezmeš meč.

fol. 11v

fol. 12r

Item ein anderes swert nemen. Wen dir ainer an
pint und wil dir ein winten zu dem gesicht, so greif
bald mit deiner tencken hant in paid swercz klingen
und zeuchs auf dein tencke seiten und gee mit deinem
gehilcz unden an sein hant und dauch über sich, als hie
gemalt stet, so nimstu im das swert.

W. fol. 12, Abb. S. XXXVIII.

Nuže, jiné vzetí meče. Když ti někdo zaváže a
chce ti přetočit na obličej, tak sáhni rychle levou
rukou po čepelích obou mečů a zatáhni na svou
levou stranu. A běž záštitou spodem na jeho ruku a
vytlač³² nad sebe, jak je zde vyobrazeno. Tak mu
vezmeš meč.

fol. 12r

³² Zde jsem nucen trochu fantazírovat, protože jediný
význam slovesa *tauchen*, který se mi podařilo dohledat, a to i
ve slovnících staré němčiny, je „ponořit se“.

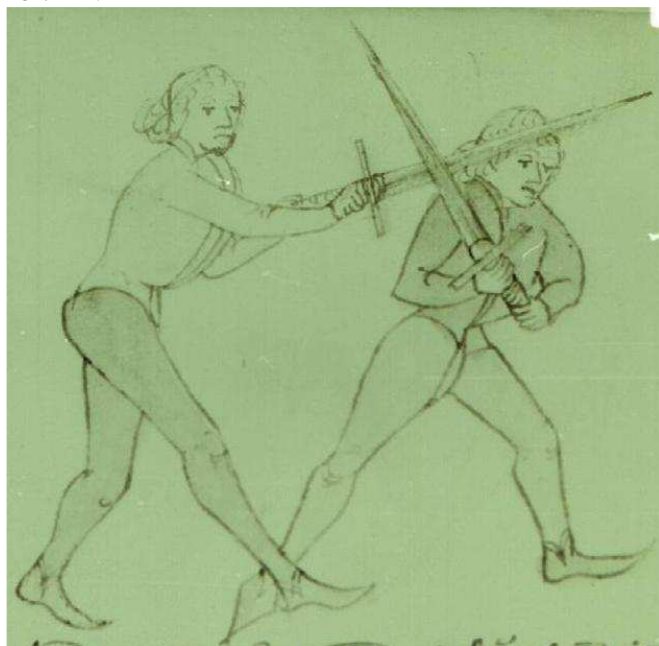
fol. 12v

Item gar ein gucz verporgenes stuck für einen iedlichen starcken mann. Wen dir ainer in das swert pint und wil dir ein winten oder stechen, so wint auch vast auf und gee mit der kurzzen sneid starck an sein swert und gib im einen großen stoß mit paiden henden für sich an, so kert er sich vor dir und so slach in auf den kopf, als hie gemalt stet.

W. fol. 12^v, Abb. S. XXXVIII.

Nuže, vskutku dobrý, tajný kus pro notně silného muže. Když ti někdo zaváže meč a chce ti přetočit nebo bodnout, tak přetoč také pevně na (to). A běž krátkým ostřím silně na jeho meč a dej mu velký strkanec³³ oběma rukama před sebe, takže se otočí od tebe. A tak jej udeř přes hlavu, jak je zde vyobrazeno.

fol. 12v

³³ „Strkanec“, pravda, není zrovna seriózní technický termín. Ale neodolal jsem, protože mnohé jiné použité výrazy (např. *maul*) nasvědčují tomu, že staří mistři se vyjadřovali vcelku jadrně.

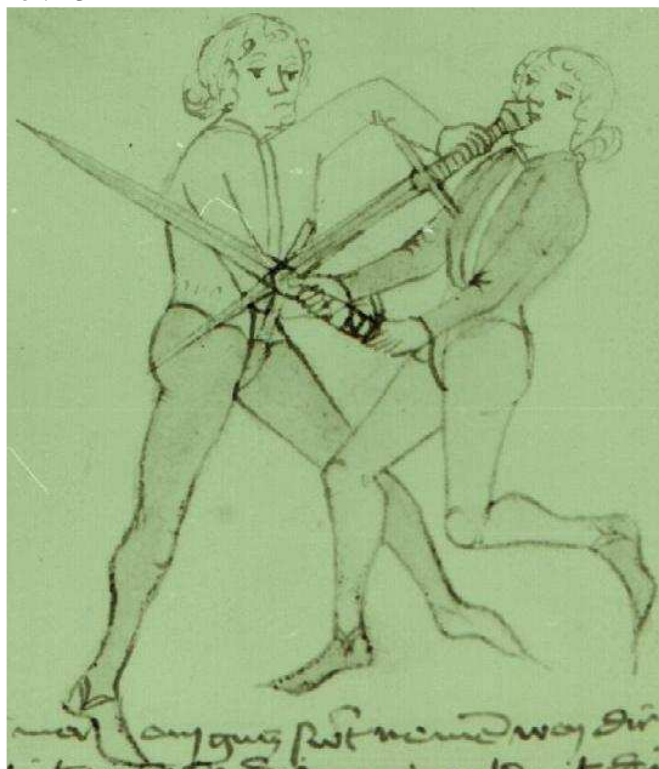
fol. 13r

Item mer ein gucz swert nemen. Wen dir ainer an pint an das swert, so var pald mit deiner rechten hant in sein swert zbischen seiner paider hent in das pint und zeuch an dich und scheub mit deiner tencken mit dem creucz sein swert an weg und stoß in mit dem knopf in das maul, als hie gemalt stet.

W. fol. 13, Abb. S. XXXVIII.

Nuže, další dobré vzetí meče. Když ti někdo zaváže meč, tak vyraz rychle pravou rukou mezi oběma jeho rukama na jílec jeho meče a zatáhni k sobě. A odsuň levou (rukou) zástitou jeho meč z cesty a strč mu hlavicí do huby, jak je zde vyobrazeno.

fol. 13r

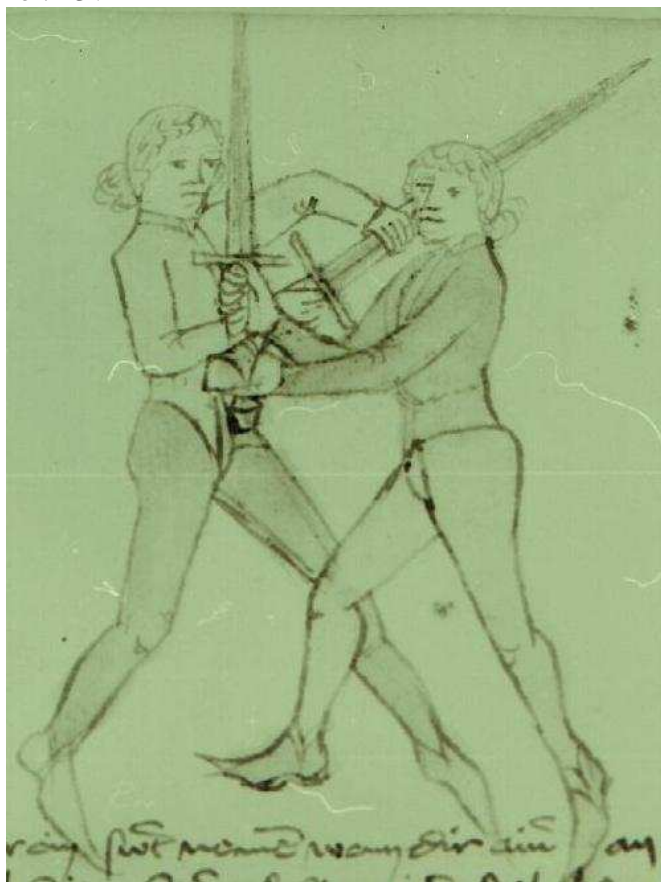
fol. 13v

Item mer ein swert nemen. Wen dir ainer an pint und wil dir in das gesicht winden, so pleib sten in der langen sneid und var hoch auf und var im mit dem knopf zbischen sein hent ein und mit der tencken hant vaß dein klingen und wint im an den kopf, als hie gemalt stet.

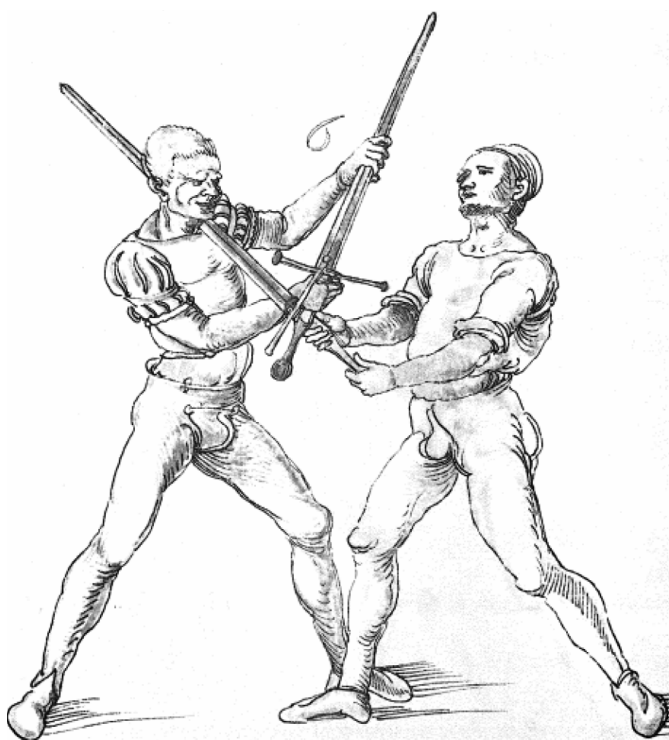
W. fol. 13^v, Abb. S. XXXVIII.

Nuže, další vzetí meče. Když ti někdo zavázal a chce ti přetočit na obličej, tak zůstaň stát v dlouhém ostří a vyraz vysoko vzhůru. A vraz mu hlavicí mezi jeho ruce a levou rukou popadni svou čepel a přetoč mu na hlavu, jak je zde vyobrazeno.

fol. 13v

Taf. 43 Nr. 6³⁴

³⁴ Přiřazení této Dürerovy kresby je takřka jisté. Zdá se pouze, že slavný malíř a rytec udělal drobnou chybu, když levý šermíř nezachytává soupeřův jílec hlavicí mezi jeho rukama, jak říká popisek ve Wallersteinském kodexu, ale až u zástity.

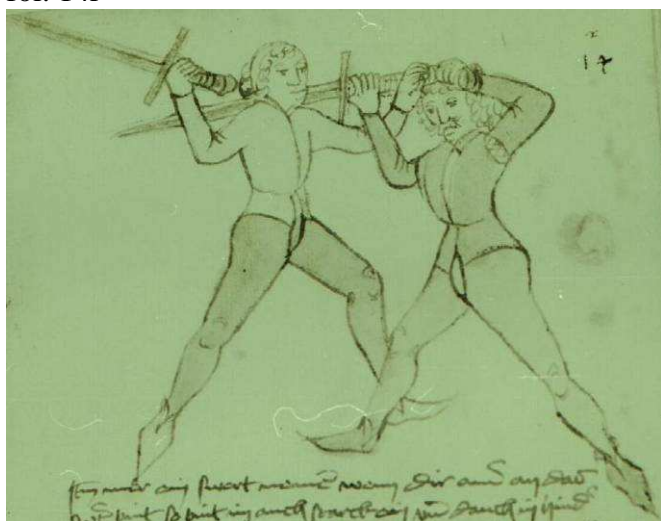
fol. 14r

Item mer ein swert nemen. Wen dir ainer an das swert pint, so pint in auch starck ein und dauch in hinder sich zuruck und laß dein tencke hant varen und greif im über sein rechten arm in das swert zzwischen seiner hent und zeuch hinter sich, als hie gemalt stet.

W. fol. 14, Abb. S. XXXVIII.

Nuže, další vzetí meče. Když ti někdo zaváže meč, tak mu také silně zavaž a stlač³⁵ jej dozadu za sebe. A nech svou levou ruku vyrazit a sáhni mu přes pravou paži mezi ruce po meči. A zatáhni za sebe, jak je zde vyobrazeno.³⁶

fol. 14r

³⁵ Opět se zde vyskytuje ono nešťastné sloveso *tauchen*, jehož význam mohu pouze odhadovat, protože v tomto případě zřejmě neznamená „ponořit se“.

³⁶ Podobný způsob odebrání meče popisuje Petr z Gdańska na foliu 34r svého spisu o šermu.

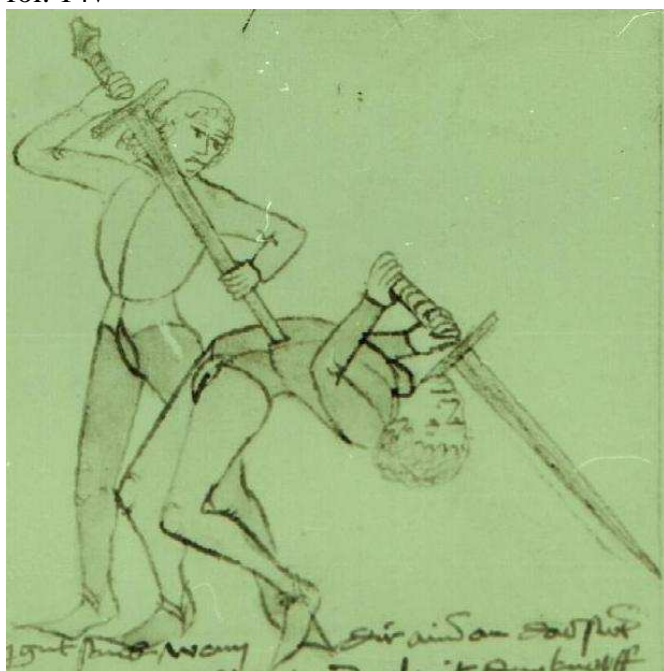
fol. 14v

Item ein gut stuck. Wenn dir ainer an das swert
pint, so wint im reschlich ein und val mit dem knopf
über und greif mit der tencken hant in dein klingen
und tritt mit dem tencken fuß hinder in und leg im
swert an hals und zeuch in an rucken und stichs swert
in in, als hie gemalt stet.

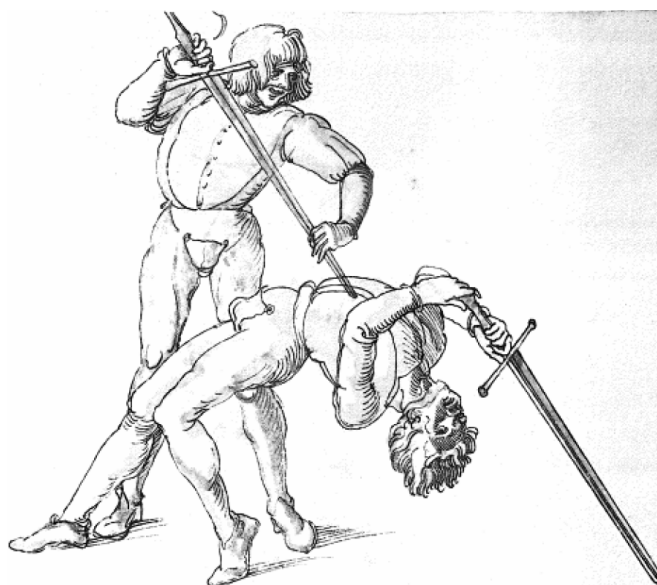
W. fol. 14^v, Abb. S. XXXVIII; Dürer, Taf. 43,
Nr. 5.

Nuže, dobrý kus. Když ti někdo zaváže meč, tak
mu hbitě přetoč a padni hlavicí přes (to). A sáhni
levou rukou po své čepeli a pokroč levou nohou za
něj a polož mu meč na krk. A stáhni ho na záda a
zabodni do něj meč, jak je zde vyobrazeno.³⁷

fol. 14v

Taf. 43 Nr. 5³⁸

³⁷ Může jít o zakončení akce popsané na foliu 9v a
vyobrazené na foliu 10v Wallersteinského kodexu.

³⁸ Přiřazení této Dürerovy kresby je zcela jisté.

fol. 21r³⁹

Item ein gucz stuck fur einen starcken man. Wenn du mit ainem an pinczt an das swert, so thu, als welstu im in das angesicht winden, und stoß mit deinem creucz (Kreuz) vast an sein swert und var hoch auf und laß dann dein swert vallen über dein haupt und vall im unden um paid füß, als hie gemalt stet, so wuristu in.

W. fol. 21, Abb. S. XLI.

Nuže, dobrý kus pro silného muže. Když se s někým na meči zavážeš, tak učiň, jako bys mu chtěl přetočit na obličej, a strč zástitou pevně do jeho meče. A vyraz vysoko nahoru a nech pak svůj meč spadnout přes hlavu a popadni jej dole kolem obou nohou, jak je zde vyobrazeno. Tak jej shodíš.⁴⁰

fol. 21r

³⁹ Tato dvě folia se nacházejí dále mezi sekcemi věnovanými zápasu a boji dýkou.

⁴⁰ Podobné zakončení akce lze nalézt ve spise Hanse Talhoffer z roku 1467, tab. 34 a 37. V obou případech však jde o pokračování po Úderu smrti (*Mordschlag*), tedy po útoku zástitou meče, při němž útočník drží svou zbraň oběma rukama za čepel.

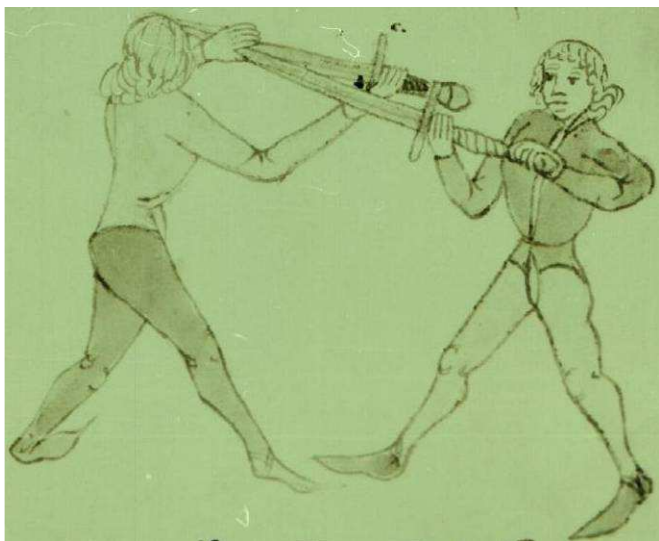
fol. 21v

Item ein gucz swert nemen. Wenn dir ainer an das swert pint, so val im mit deiner tencken hant in paid swercz klingen und gee mit dem knopf und mit der rechten hant unten durch sein swert und zeuch hinter sich, als hie gemalt stet, so nimstu im das swert.

W. fol. 21^v, Abb. S. XII.

Nuže, dobré vzetí meče. Když ti někdo zaváže meč, tak mu padni levou rukou na čepel obou mečů. A běž pravou rukou hlavicí spodem přes jeho meč a zatáhni za sebe, jak je zde vyobrazeno. Tak mu vezmeš meč.⁴¹

fol. 21v

⁴¹ Velmi podobné odebrání soupeřova meče popisují Petr z Gdaňska (na foliu 34r svého spisu o šermu) a Zikmund Ringeck (na foliu 44v svého spisu o šermu).